



## Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO  
EVGENI TANCHEV IŠVADA,  
pateikta 2019 m. spalio 24 d.<sup>1</sup>

**Byla C-578/18**

**Energiavirasto  
dalyvaujant:  
A,  
Caruna Oy**

(*Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Suomija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Elektros energijos vidaus rinka – Direktyva 2009/72/EB – Materialinė taikymo sritis – Teisių gynimo priemonės – 37 straipsnio 17 dalis – Šalies, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą, sąvoka – Elektros energijos tinklo bendrovės vartotojo teisė kreiptis į teismą – Veiksmingos teisinės apsaugos principas“

### I. Įžanga

1. Ar vartotojas, kuris prašo nacionalinės reguliavimo institucijos patikrinti, ar elektros energijos tiekėjo sąskaitų išrašymo vartotojui tvarka atitinka valstybės narės teisės aktus, gali būti laikomas „šalimi, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“, pagal 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/54/EB, 37 straipsnio 17 dalį<sup>2</sup>, kad vartotojas turėtų teisę paduoti apeliacinį skundą dėl tos institucijos priimto sprendimo nuo suinteresuotųjų šalių ir nuo bet kokios vyriausybės nepriklausomai įstaigai, kaip nustatyta toje nuostatoje?
2. Tai iš esmės yra pagrindinis klausimas, kurį Teisingumo Teismui pateikia *Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Suomija) šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą.
3. Šioje byloje Teisingumo Teismui pirmą kartą atsiranda proga priimti sprendimą, kuriame būtų išaiškinta Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalis ir su teisėmis į teisminę peržiūrą susijusios pasekmės, kurių atsiranda taikant tą nuostatą.

<sup>1</sup> Originalo kalba: anglų.

<sup>2</sup> OL L 211, 2009, p. 55.

## II. Teisinė sistema

### A. ES teisė

4. Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniu lygmeniu veiktų tinkami mechanizmai, kuriuos taikant šalis, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą, turėtų teisę paduoti apeliaciją nuo suinteresuotųjų šalių ir nuo bet kokios [v]yriausybės nepriklausomai įstaigai.“

### B. Suomijos teisė

5. Pagal *Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettu laki* (590/2013) (Įstatymas Nr. 590/2013 dėl elektros energijos ir dujų rinkos priežiūros, toliau – Rinkos priežiūros įstatymas) 2 straipsnį šis įstatymas būtent taikomas *Energiavirasto* (Elektros energijos institucija, Suomija; toliau – *Energiavirasto*) vykdomoms priežiūros ir kontrolės užduotims, kurios šiai institucijai priskirtos pagal *Sähkömarkkinalaki* (588/2013) (Elektros energijos rinkos įstatymas 588/2013) ir juo remiantis priimtus teisės aktus ir institucijų nutarimus.

6. Pagal Rinkos priežiūros įstatymo 5 straipsnį *Energiavirasto* privalo prižiūrėti, kaip laikomasi 2 straipsnyje nurodytų nacionalinės ir Sąjungos teisės aktų ir institucijų nutarimų, ir vykdyti kitas 2 straipsnyje nurodytas jai pagal įstatymą priskirtas užduotis.

7. Pagal Rinkos priežiūros įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 13 punktą *Energiavirasto*, vykdydama nacionalinės reguliavimo institucijos veiklą, kaip tai suprantama pagal elektros energijos ir dujų srities ES teisės nuostatas, privalo prisidėti prie vartotojų apsaugos priemonių, susijusių su elektros energijos ir dujų rinka, veiksmingumo ir jų vykdymo užtikrinimo.

8. Elektros energijos rinkos įstatymo 57 straipsnio 2 dalyje, be kita ko, nustatyta, kad skirstymo sistemos operatorius privalo vartotojams pasiūlyti įvairių elektros energijos paskirstymo sąskaitų faktūrų apmokėjimo būdų. Pasiūlytose alternatyvose negali būti nepagrįstų arba skirtingas klientų grupes diskriminuojančių sąlygų.

9. Elektros energijos rinkos įstatymo 106 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad *Energiavirasto* privalo prižiūrėti, kaip laikomasi šio įstatymo ir juo remiantis priimtų teisės aktų ir institucijų nutarimų ir kaip vykdomi remiantis šiuo įstatymu priimti sprendimai dėl leidimų išdavimo. Pagal tą nuostatą priežiūra reglamentuojama atskirai Rinkos priežiūros įstatyme. Pagal to paties straipsnio 4 dalį *Kuluttaja-asiamies* (Vartotojų ombudsmenas, Suomija) prižiūri Elektros energijos rinkos įstatymo 13 skyriuje nustatytų (elektros energijos) sutarčių išlygų teisėtumą tiek, kiek jos susijusios su vartotojų apsauga.

10. Elektros energijos rinkos įstatymo 114 straipsnyje nustatyta, kad apeliacinis skundas dėl *Energiavirasto* sprendimo, remiantis šiuo įstatymu, gali būti paduodamas laikantis *Hallintolainkäyttölaki* (586/1996) (Administracinių bylų teisenos kodeksas 586/1996) nustatytų procedūrų. Pagal šio kodekso 5 straipsnio 1 dalį sprendimas, dėl kurio gali būti paduodamas skundas, reiškia priemonę, kuria klausimas buvo išspręstas arba atmestas kaip nepriimtinas. Pagal to paties kodekso 6 straipsnio 1 dalį skundą dėl sprendimo gali paduoti šalis, kuriai sprendimas yra skirtas arba kurios teisėms, pareigoms arba interesams jis daro tiesioginį poveikį.

### III. Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

11. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad A, kuris yra vartotojas, su elektros energijos skirstymo sistemos operatoriumi, t. y. bendrove *Caruna Oy* (buvusi bendrovė *Fortum Sähkösiirto Oy*)<sup>3</sup>, sudarė elektros energijos perdavimo sutartį.

12. 2013 m. rugsėjo 5 d. A nusiuntė *Energiavirasto*, kuri pagal Direktyvą 2009/72/EB veikia kaip nacionalinė reguliavimo institucija (toliau – NRI), elektroninį laišką prašydamas patikrinti, ar bendrovės *Caruna Oy* sąskaitų išrašymo sistema atitiko Elektros energijos rinkos įstatymo 57 straipsnio 2 dalį, pagal kurią reikalaujama, kad skirstymo sistemos operatorius pasiūlytų vartotojui įvairių elektros energijos paskirstymo sąskaitų faktūrų apmokėjimo būdų. Todėl, pasak prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo, A prašymas buvo susijęs su vartotojo teise pagal Direktyvos 2009/72/EB I priedo 1 dalies d punktą turėti galimybę rinktis iš įvairių mokėjimo būdų. Reaguodama į A prašymą, *Energiavirasto* nusprendė išnagrinėti bendrovės *Caruna Oy* sąskaitų išrašymo sistemą.

13. 2014 m. kovo 31 d. priimtame sprendime *Energiavirasto* konstatavo, kad bendrovė *Caruna Oy* nepažeidė Elektros energijos rinkos įstatymo 57 straipsnio 2 dalies ir kad šiuo klausimu jai nereikėjo imtis jokių papildomų priemonių. Tame sprendime bendrovė *Caruna Oy* buvo laikoma suinteresuotąja šalimi, o A – prašymą atlikti tyrimą pateikusių asmeniu.

14. 2014 m. balandžio 28 d. *Energiavirasto* nusprendė, kad A prašymas ištaisyti 2014 m. kovo 31 d. sprendimo klaidą yra nepriimtinas, o prašymas suteikti jam suinteresuotosios šalies statusą ir ištaisyti faktinę klaidą – netenkinamas.

15. A padavė apeliacinį skundą *Helsingin hallinto-oikeus* (Helsinkio administracinis teismas, Suomija) prašydamas suteikti jam suinteresuotosios šalies statusą *Energiavirasto* nagrinėjamoje byloje. A taip pat prašė panaikinti 2014 m. kovo 31 d. ir balandžio 28 d. sprendimus ir grąžinti bylą *Energiavirasto* nagrinėti iš naujo.

16. 2016 m. gegužės 23 d. sprendime *Helsingin hallinto-oikeus* (Helsinkio administracinis teismas) patenkino A reikalavimus.

17. *Energiavirasto* apskundė tą sprendimą *Korkein hallinto-oikeus* (Vyriausiasis administracinis teismas, Suomija). Grįsdama savo ieškinį, *Energiavirasto* nurodo, kad tai, jog A pateikė *Energiavirasto* prašymą atlikti tyrimą, nesuteikia A teisės dalyvauti nagrinėjant jo prašymą arba nacionaliniam teismui apskusti elektros energijos institucijos sprendimus dėl jo prašymo.

18. *Korkein hallinto-oikeus* (Vyriausiasis administracinis teismas) manymu, sprendžiant Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalies tinkamo išaiškinimo klausimą, nėra aišku, ar elektros energijos tinklo bendrovės vartotojas, pavyzdžiui, A, kuris mano patyręs žalą dėl tos bendrovės sąskaitų išrašymo sistemos ir kuris perdavė klausimą spręsti NRI, pagal tos nuostatos reikšmę gali būti laikomas „šalimi, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“, ir ar dėl šios priežasties jis turi teisę teismui paduoti apeliacinį skundą dėl to sprendimo.

19. Visų pirma *Korkein hallinto-oikeus* (Vyriausiasis administracinis teismas) mano, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nėra jokių bylų, kuriose būtų pripažinta vartotojo arba kito fizinio asmens, kuris yra vartotojas, teisė teismui paduoti apeliacinį skundą dėl NRI sprendimų tokiomis aplinkybėmis, kurios yra panašios į šios bylos aplinkybes, atsižvelgiant į tai, kad *Energiavirasto*, kuri veikia kaip NRI,

<sup>3</sup> Reikėtų pažymėti, kad Direktyvoje 2009/72/EB, atsižvelgiant į jos 2 straipsnio 10 punkte pateiktą apibrėžtį, vartotojas įvardijamas kaip „namų ūkio vartotojas“, o sąvokos „skirstymo sistemos operatorius“ apibrėžtį galima rasti šios direktyvos 2 straipsnio 6 punkte. Šioje išvadoje, atsižvelgdamas į prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktą formuluotę, iš esmės atitinkamai vartosis sąvokas „vartotojas“ ir „tinklo bendrovė“.

priimtas sprendimas dėl tinklo bendrovės sąskaitų faktūrų išrašymo tvarkos derėjimo su Elektros energijos rinkos įstatymu taip pat buvo susijęs su sąskaitų faktūrų išrašymui taikoma elektros energijos perdavimo sutarties, sudarytos tarp tos bendrovės ir vartotojo, išlyga. Be to, *Korkein hallinto-oikeus* (Vyriausiasis administracinis teismas) nurodo, kad elektros energijos sutarčių teisėtumo priežiūra, atsižvelgiant į vartotojų apsaugą, yra reglamentuojama nacionalinės teisės aktuose ir tai yra vartotojų ombudsmeno užduotis, be to, vartotojas gali paduoti skundus *Kuluttajariitalautakunta* (Vartotojų ginčų komisija, Suomija) arba bendrosios kompetencijos teismams, nors kompetenciją priimti teisiškai privalomą sprendimą dėl individualaus vartotojo ginčo turi tik bendrosios kompetencijos, o ne administracinis teismas, nes Suomijoje nėra už nedidelių su vartotojų teisėmis susijusių ginčų sprendimą atsakingos specialios teisinės institucijos.

20. Būtent šiomis aplinkybėmis *Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas) nusprendė sustabdyti nagrinėjamą bylą ir perduoti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 2009/72] 37 straipsnis aiškintinas taip, kad asmuo, kuris yra tinklo įmonės vartotojas ir kuris kreipėsi į nacionalinę reguliavimo instituciją su tinklo įmone susijusiu klausimu, laikytinas „šalimi, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“, kaip tai suprantama pagal minėto straipsnio 17 dalį, taigi kuriai reguliavimo institucijos sprendimas daro poveikį, todėl ji turi teisę nacionaliniam teismui paduoti apeliacinį skundą dėl su tinklo įmone susijusio nacionalinės reguliavimo institucijos sprendimo?
2. Ar tuo atveju, jei pirmajame klausime apibūdintas asmuo nelaikytinas „šalimi, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“, kaip tai suprantama pagal [Direktyvos 2009/72] 37 straipsnį, vartotojas, turintis tokį pat statusą kaip apeliantas pagrindinėje byloje, pagal kokį nors kitą teisinį pagrindą turi iš Sąjungos teisės aktų kylančią teisę dalyvauti reguliavimo institucijos vykdomoje jo pateikto prašymo imtis veiksmų nagrinėjimo procedūroje arba kreiptis į nacionalinį teismą dėl sprendimo peržiūrėjimo, o gal šis klausimas nagrinėtinas pagal nacionalinę teisę?“

21. Teisingumo Teismui rašytines pastabas pateikė A, Suomijos, Vengrijos ir Nyderlandų vyriausybės ir Europos Komisija. 2019 m. birželio 19 d. surengtame teismo posėdyje dalyvavo A, *Energiavirasto*, Suomijos vyriausybė ir Komisija.

#### IV. Šalių pastabų santrauka

22. A, Nyderlandų vyriausybė ir Komisija mano, kad vartotojas, kurio padėtis kaip A, pagal Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalį laikytinas „šalimi, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“, o *Energiavirasto* ir Suomijos ir Vengrijos vyriausybės laikosi priešingos nuomonės.

23. A teigia, kad jo prašymas *Energiavirasto* dėl bendrovės *Caruna Oy* sąskaitų išrašymo sistemos yra skundas, kurį galima apskusti apeliacine tvarka pagal Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 11 dalį. Suomijos teisėje nustatyti vartotojų skundų nagrinėjimo būdai nepakeičia Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 11 dalies, atsižvelgiant į laiką ir mokesčius, reikalingus norint paduoti skundus bendrosios kompetencijos teismams, taip pat į tai, kad Vartotojų ginčų komisijos sprendimas šalims turi neprivalomos rekomendacijos galią. Teismo posėdyje A nurodė, kad jis Vartotojų ginčų komisijai padavė skundą dėl to paties dalyko, tačiau tik tada, kai *Energiavirasto* priėmė sprendimą, jo manymu, nebuvo pagrįsta imtis tolesnių veiksmų, nes iš esmės mažai tikėtina, kad ta komisija priims sprendimą, kuris skirsis nuo NRI sprendimo.

24. *Energiavirasto* teigia, kad Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnis nėra susijęs su vartotojais, o NRI nėra įpareigota nagrinėti vartotojų ginčų pagal tą direktyvą. Galimybė pateikti prašymus atlikti tyrimą numatyta nacionalinėje teisėje, o nagrinėjami sprendimai nėra pagrįsti Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 11 dalimi. A paprasčiausiai buvo skundą padavęs asmuo. Veiksminga teisminė apsauga užtikrinama per Vartotojų ginčų komisiją ir bendrosios kompetencijos teismus, o jeigu vartotojui pagrindinėje byloje būtų suteikta teisė paduoti apeliacinį skundą administraciniams teismams, tai reikštų, kad visi potencialūs vartotojai Suomijoje turėtų tokias pat teises.

25. Suomijos vyriausybė, kuriai iš esmės pritarė Vengrijos vyriausybė, teigia, kad nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta galimybė bet kuriam fiziniam arba juridiniam asmeniui pateikti *Energiavirasto* prašymą atlikti tyrimą, yra išimtinai nacionalinė priemonė, kuri nėra susijusi su Direktyva 2009/72/EB. Nacionalinės reguliavimo institucijos pagal Direktyvą 2009/72/EB nėra įpareigotos nagrinėti vartotojų skundų, be to, atsižvelgiant į Direktyvos 2009/72/EB formuluotę, atsiradimą, kontekstą ir tikslą, jos 37 straipsnio 11, 12 ir 17 dalys yra susijusios tik su elektros energijos bendrovėmis. Suomijos vyriausybė pažymi, kad Suomijos teisėje numatyti vartotojų skundų nagrinėjimo mechanizmai, kuriuos taiko Vartotojų ginčų komisija ir Vartotojų ombudsmenas, be to, vartotojai bendrosios kompetencijos teismuose taip pat gali pareikšti ieškinius elektros energijos bendrovėms, kurios tariamai pažeidžia jų teises pagal Elektros energijos rinkos įstatymą, taip užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą.

26. Nyderlandų vyriausybė teigia, kad, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusia su šalių, kurių atžvilgiu NRI priima sprendimą, teise kreiptis į teismą<sup>4</sup>, vartotojas pagal Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalį laikomas šalimi, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą, jeigu NRI sprendimas turi įtakos iš ES teisės aktų kylančioms jos teisėms. Būtent taip yra pagrindinėje byloje, kurioje A pateikė NRI prašymą, kuris, Nyderlandų vyriausybės manymu, buvo nagrinėjamas kaip skundas pagal Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 11 dalį, o NRI sprendimas turi įtakos A teisei pasirinkti mokėjimo būdus pagal Direktyvos 2009/72/EB 3 straipsnio 7 dalį ir I priedo 1 dalies d punktą. Nyderlandų vyriausybė pažymi, kad Direktyvos 2009/72/EB 3 straipsnio 13 dalis skiriasi nuo tos direktyvos 37 straipsnio 11 dalies, pagal kurią jokiais būdais neapribojama teisė kreiptis į teismą tais atvejais, kai NRI sprendimas turi įtakos iš tos direktyvos kylančioms vartotojo teisėms.

27. Komisija sutinka su šia pozicija. Remiantis Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalies formuluote ir kontekstu, ši dalis taikoma vartotojams ir, kaip buvo pažymėta teismo posėdyje, yra suformuluota abstrakčiai, taigi ir plačiau, palyginti su tos direktyvos 37 straipsnio 11 ir 12 dalimis. Komisija taip pat teigia, kad Direktyvos 2009/72/EB 3 straipsnio 13 dalyje ir 37 straipsnio 17 dalyje valstybėms narėms nustatytos atskiros pareigos ir, kadangi atrodo, kad Suomijos bendrosios kompetencijos teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti NRI sprendimų, jeigu vartotojas neturi teisės paduoti apeliacinio skundo pagal tos direktyvos 37 straipsnio 17 dalį, A negali ginčyti įsiteisėjusio NRI sprendimo.

## V. Analizė

28. *Korkein hallinto-oikeus* (Vyriausiasis administracinis teismas) pateikti prejudiciniai klausimai iš esmės susiję su poreikiu išnagrinėti, ar pagal Direktyvą 2009/72/EB ir apskritai pagal ES teisę pagrindinės bylos aplinkybėmis jis yra įpareigotas pradėti, atrodytų, teisminę peržiūrą, kuri nėra numatyta valstybės narės teisėje.

<sup>4</sup> Nyderlandų vyriausybė pateikia nuorodą visų pirma į 2008 m. vasario 21 d. Sprendimą *Tele2 Telecommunication* (C-426/05, EU:C:2008:103, 26, 30 ir 32 punktai).

29. Manau, prieš pradėdant aiškinti Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalį, iš pradžių būtina išnagrinėti Teisingumo Teismo sprendimus, susijusius su šalių, kurių atžvilgiu NRI priima sprendimą, teise kreiptis į teismą, ir nustatyti, ar nagrinėjamas *Energiavirasto* sprendimas patenka į Direktyvos 2009/72/EB materialinę taikymo sritį.

30. Todėl manau, kad antrasis klausimas yra nepriimtinas tiek, kiek jis susijęs su A teisėmis dalyvauti procedūroje, kurioje buvo priimtas nagrinėjamas *Energiavirasto* sprendimas. Šalys šiuo klausimu nepadare jokių pareiškimų, be to, prašyme priimti prejudicinį sprendimą išsamiau neaptariama jo svarba. Bylos medžiagoje yra nepakankamai informacijos apie svarbius faktus ir įstatymus, kad Teisingumo Teismas galėtų priimti sprendimą<sup>5</sup>. Atsižvelgiant į tai, kad likusi antrojo klausimo dalis susijusi su teisėmis į teisminę peržiūrą valstybės narės teisme, tai reiškia, kad pirmasis klausimas kartojasi. Atsakysiu tik į pirmąjį klausimą.

31. Mano analizę sudaro trys dalys. Pirmą, A dalyje, atsižvelgdamas į šios bylos aplinkybes, įvertinsiu Teisingumo Teismo sprendimus, susijusius su šalių, kurių atžvilgiu NRI priima sprendimą, teise kreiptis į teismą. Antra, B dalyje analizuosiu, ar nagrinėjamas *Energiavirasto* sprendimas patenka į Direktyvos 2009/72/EB materialinę taikymo sritį. Trečia, C dalyje, atsižvelgdamas į pagrindinės bylos aplinkybes, aptarsiu Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalies aiškinimą.

32. Remdamasis šia analize, priėjau prie išvados, kad elektros energijos tinklo bendrovės vartotojas, pavyzdžiui, A, atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes, pagal Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalį negali būti laikomas „šalimi, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“.

#### ***A. Teisingumo Teismo sprendimai dėl šalių, kurių atžvilgiu NRI priima sprendimus***

33. Kaip nurodyta Suomijos, Vengrijos ir Nyderlandų vyriausybių ir Komisijos pastabose, Teisingumo Teismas jau nagrinėjo šalių, kurių atžvilgiu NRI priima sprendimus, teisę kreiptis į teismą, visų pirma tai darė sprendimuose, priimtuose bylose *Tele2 Telecommunication*<sup>6</sup>, *T-Mobile Austria*<sup>7</sup>, *Arcor*<sup>8</sup> ir *E.ON Földgáz Trade*<sup>9</sup>, kuriose buvo aiškinamos ES priemonės, susijusios su kitomis reguliuojamomis rinkomis, t. y. telekomunikacijos ir gamtinių dujų rinkomis. Vis dėlto laikausi nuomonės, kad bylą aplinkybės tuose sprendimuose skiriasi nuo pagrindinės bylos aplinkybių, nes nė vienoje iš jų nebuvo nagrinėjama materialinė ES teisės taikymo sritis. Kaip paaiškinsiu šios išvados B dalyje, tai yra esminis klausimas, į kurį reikia atsakyti norint išspręsti pagrindinėje byloje kilusį ginčą.

34. Byloje *Tele2 Telecommunication*<sup>10</sup>, be kita ko, buvo aiškinama 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva)<sup>11</sup> 4 straipsnio 1 dalis. Pagrindinė byla buvo susijusi su įmonės teise ginčyti konkuruojančiai įmonei adresuotą NRI sprendimą atsižvelgiant į administracinę rinkos analizės procedūrą, kurią NRI atliko pagal tą direktyvą. Kitaip tariant, Pagrindų direktyvos

5 Žr., pvz., 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Rittinger ir kt.* (C-492/17, EU:C:2018:1019, 37–39 punktai) ir 2019 m. gegužės 2 d. Sprendimą *Asendia Spain* (C-259/18, EU:C:2019:346, 16–20 punktai).

6 2008 m. vasario 21 d. Sprendimas (C-426/05, EU:C:2008:103).

7 2015 m. sausio 22 d. Sprendimas (C-282/13, EU:C:2015:24).

8 2008 m. balandžio 24 d. Sprendimas (C-55/06, EU:C:2008:244).

9 2015 m. kovo 19 d. Sprendimas (C-510/13, EU:C:2015:189).

10 2008 m. vasario 21 d. Sprendimas (C-426/05, EU:C:2008:103, visų pirma 2, 12–15, 27, 30–39 ir 43–48 punktai).

11 OL L 108, 2002, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 349. Direktyvos 2002/21/EB 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniu lygiu veiktų veiksmingas mechanizmas, pagal kurį bet kuris paslaugų gavėjas ar įmonė, teikianti elektroninių ryšių tinklus ir (arba) paslaugas, kuriai turi įtakos [NRI] sprendimas, turėtų teisę paduoti apeliacinei institucijai, nepriklausomai nuo suinteresuotųjų šalių, apeliacinį skundą dėl to sprendimo.“

materialinė taikymo sritis jau buvo aptarta, kai Teisingumo Teismas byloje *Tele2 Telecommunication* nusprendė, kad tos direktyvos 4 straipsnis ir veiksmingos teisminės apsaugos principas, garantuojamas ES teisėje, padėjo apsaugoti trečiųjų šalių, kurių atžvilgiu atitinkama NRI priima sprendimą, teises toje byloje.

35. Byloje *T-Mobile Austria*<sup>12</sup> Teisingumo Teismas vadovavosi sprendime *Tele2 Telecommunication* nustatyta sistema, susijusia su įmonės teisės ginčyti NRI sprendimą, kurį NRI priėmė išduodama leidimą pakeisti nuosavybės struktūrą, vertinimu, kai tokia struktūra buvo pakeista dėl tam tikrų įmonių susijungimo ir įsigijimo pagal ES telekomunikacijos taisykles. Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokia įmonė pagal Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalį turi būti laikoma šalimi, kuriai turi įtakos nacionalinės reguliavimo institucijos sprendimas, jeigu ji yra įmonės (-ių), kuriai (-ioms) adresuotas NRI sprendimas, konkurentė ir jeigu tas sprendimas priimamas taikant procedūrą, kuria siekiama apsaugoti konkurenciją, ir jeigu tikėtina, kad jis turės įtakos tos įmonės padėčiai rinkoje.

36. Teisingumo Teismas panašaus požiūrio laikėsi sprendime *Arcor*<sup>13</sup> aiškindamas 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 90/387/EEB dėl telekomunikacijų paslaugų vidaus rinkos sukūrimo įgyvendinant atvirojo tinklo teikimą<sup>14</sup> 5a straipsnio 3 dalį, kuri yra beveik identiška Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 daliai. Kaip ir bylos *Tele2 Telecommunication* ir *T-Mobile Austria*, byla *Arcor* buvo susijusi su trečiosios šalies teise ginčyti NRI priimtą sprendimą, kuris pateko į Direktyvos 90/387/EEB materialinę taikymo sritį, t. y. sprendimas dėl leidimo taikyti atsietos prieigos prie vietinės linijos tarifus. Byloje *Arcor* Teisingumo Teismas pažymėjo, kad trečiosios šalies ir šalies, kuriai taikomas NRI sprendimas, sutartiniai santykiai nebuvo reikalingi, kad trečiajai šaliai būtų suteikta teisė į veiksmingą teisminę peržiūrą pagal tą direktyvą ir apskritai pagal ES teisę.

37. Byla *E.ON Földgáz Trade*<sup>15</sup> buvo susijusi su Vengrijos gamtinių dujų rinkoje veikiančio operatoriaus, turinčio leidimą perduoti dujas, teise ginčyti NRI sprendimą, kuriuo iš dalies keičiamos dujų tinklo kodekso taisyklės, susijusios su sprendimų dėl prašymų paskirstyti ilgalaikius pajėgumus priėmimu. Teisingumo Teismas nustatė, kad nors 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančioje Direktyvą 98/30/EB<sup>16</sup>, nebuvo konkrečių nuostatų dėl tokiam operatoriui prieinamų teisių gynimo priemonių, NRI, priimdama savo sprendimą, vis tiek turėjo laikytis ES taisyklių dėl rinkos operatorių prieigos prie gamtinių dujų perdavimo tinklo. Remdamasis šiuo pagrindu, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal tas ES taisykles ir ES teisėje įtvirtintą veiksmingos teisminės apsaugos principą buvo užtikrinta trečiųjų šalių, kurių teisės galbūt buvo pažeistos tuo NRI sprendimu, teisė į teisminę peržiūrą. Kaip ir bylos *Tele2 Telecommunication*, *T-Mobile Austria* ir *Arcor*, byla *E.ON Földgáz Trade* buvo susijusi su NRI sprendimu, kuris pateko į atitinkamą ES taisyklių materialinę taikymo sritį, t. y. sprendimu, susijusiu su prieiga prie dujų perdavimo tinklo.

38. Todėl bylų aplinkybės minėtuose sprendimuose skiriasi nuo šios bylos aplinkybių bent jau dviem esminiais aspektais. Pirma, visos šios bylos buvo susijusios su tuo, kad trečioji šalis, kurios atžvilgiu NRI priėmė sprendimą, įrodinėjo savo teisę į teisminę peržiūrą. Šioje byloje, atvirkščiai, A gali būti laikomas nagrinėjamo *Energiavirasto* sprendimo adresatu, nes A pateikė prašymą atlikti tyrimą ir yra

12 2015 m. sausio 22 d. Sprendimas (C-282/13, EU:C:2015:24, visų pirma 12–26, 32–39 ir 46–48 punktai).

13 2008 m. balandžio 24 d. Sprendimas (C-55/06, EU:C:2008:244, visų pirma 32–39 ir 171–178 punktai).

14 OL L 192, 1990, p. 1, iš dalies pakeista 1997 m. spalio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/51/EB, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 90/387/EEB ir 92/44/EEB siekiant prisitaikyti prie konkurencingos aplinkos telekomunikacijų srityje (OL L 295, 1997, p. 23). Direktyvos 90/387/EEB 5a straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniu lygmeniu veiktų tinkami mechanizmai, kuriuos taikant šalis, kurios atžvilgiu [NRI] priima sprendimą, turėtų teisę paduoti apeliaciją nuo suinteresuotųjų šalių nepriklausomai įstaigai.“

15 2015 m. kovo 19 d. Sprendimas (C-510/13, EU:C:2015:189, 17–29 ir 37–51 punktai).

16 OL L 176, 2003, p. 57; specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 230, ir klaidų ištaisymas OL L 16, 2004, p. 74. Savo 2015 m. kovo 19 d. Sprendime *E.ON Földgáz Trade* (C-510/13, EU:C:2015:189, 30–35 punktai) Teisingumo Teismas nusprendė, kad 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinti Direktyvą 2003/55/EB (OL L 211, 2009, p. 94), nebuvo taikoma *ratione temporis*, todėl jis neturėjo galimybės išaiškinti tos direktyvos 41 straipsnio 17 dalies, kuri yra identiška Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 daliai.

jame įvardijamas (žr. šios išvados 13 punktą). Antra, visuose minėtuose sprendimuose atitinkamos ES priemonės materialine taikymo sritimi neabejotinai buvo remiamasi procedūroje, kurią NRI buvo įgaliota arba įpareigota pradėti pagal atitinkamą ES priemonę. Priešingai, šioje byloje būtina nustatyti, ar *Energiavirasto* sprendimas patenka į Direktyvos 2009/72/EB materialinę taikymo sritį.

### **B. Direktyvos 2009/72/EB taikymas pagrindinėje byloje**

39. Svarbu priminti, kad ES neturi jokios bendros kompetencijos, susijusios su teisių gynimo priemonėmis, kurios nepatenka į ES teisės sritis, kuriose ji turi esminę kompetenciją<sup>17</sup>. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 punktą iš esmės yra su teisių gynimu susijusi nuostata, kurioje nurodyti asmenys, galintys ginčyti NRI sprendimą, atsakymas į prejudicinį klausimą priklauso nuo to, ar Direktyvos 2009/72/EB materialinė taikymo sritis taip pat taikoma nagrinėjamam *Energiavirasto* priimtam sprendimui. Jeigu taip, tuomet būtinai taikomos Direktyvoje 2009/72/EB ir apskritai ES teisėje nustatytos su teisių gynimo priemonėmis susijusios garantijos.

40. Pirma, darau išvadą, kad Direktyvoje 2009/72/EB, aiškinamoje tiesiogiai, NRI nenustatyta pareiga nagrinėti prašymus atlikti tokios rūšies tyrimą kaip šioje byloje. Kaip nurodė *Energiavirasto* ir Suomijos vyriausybė, Suomijos teisės aktuose numatyta galimybė fiziniams ir juridiniams asmenims pateikti NRI prašymus atlikti tyrimą yra nacionalinė priemonė, kuri nėra susijusi su Direktyva 2009/72/EB.

41. Antra, kaip nurodė *Energiavirasto* ir Suomijos ir Vengrijos vyriausybės, Direktyvos 2009/72/EB tekste taip pat nenustatyta NRI pareiga nagrinėti vartotojų skundus. Kaip nusprendė Teisingumo Teismas<sup>18</sup>, Direktyvoje 2009/72/EB yra keletas nuostatų dėl vartotojų apsaugos. Tos direktyvos 3 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad valstybės narės privalo imtis tinkamų priemonių, siekdamas apsaugoti vartotojus ir užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą, visų pirma atsižvelgiant į ginčų sprendimo mechanizmus. Pagal tą direktyvą valstybės narės visų pirma įpareigojamos užtikrinti tinkamas vartotojų skundų sprendimui taikomas skundų nagrinėjimo procedūras ir neteisminio ginčų sprendimo procedūras<sup>19</sup>.

42. Kaip nurodyta tam tikrose Direktyvos 2009/72/EB nuostatose ir konstatuojamosiose dalyse, NRI bendradarbiauja su kitomis kompetentingomis institucijomis užtikrindama toje direktyvoje<sup>20</sup> nustatytą vartotojų apsaugos priemonių, kurios gali apimti skundų nagrinėjimą, veiksmingumą ir įgyvendinimą. Pagal Direktyvos 2009/72/EB 3 straipsnio 13 dalį „[v]alstybės narės užtikrina, kad egzistotų nepriklausomas mechanizmas, [pavyzdžiui], ombudsmenas energetikos reikalams arba vartotojų institucija, skirtas veiksmingai nagrinėti skundams ir ne teismo būdu spręsti ginčams“. Iš toje nuostatoje vartojamo žodžio „pavyzdžiui“ galima daryti išvadą, kad sprendimą dėl kompetentingos institucijos, nagrinėjančios vartotojų skundus ir sprendžiančios ginčus, parinkimo valstybės narės priima naudodamasi savo diskrecija. Suomijos vyriausybės pastabos, susijusios su

17 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato E. Tanchev išvadą, pateiktą byloje *GRDF* (C-236/18, EU:C:2019:441, 34 punktą ir jame minima jurisprudencija).

18 Žr., pvz., 2019 m. gegužės 14 d. Nutartį *Acea Energia ir kt.* (C-406/17–C-408/17 ir C-417/17, nepaskelbta Rink., EU:C:2019:404, 55 punktą).

19 Žr. Direktyvą 2009/72/EB, visų pirma 42, 54 konstatuojamąsias dalis; I priedo 1 dalies f punktą.

20 Žr. Direktyvą 2009/72/EB, visų pirma 37 ir 51 konstatuojamąsias dalis; 36 straipsnio g punktą, 37 straipsnio 1 dalies j ir n punktus, 37 straipsnio 2 dalį. Taip pat žr., pvz., 2010 m. sausio 22 d. Komisijos aiškinamąją pastabą dėl mažmeninių rinkų pagal Direktyvą 2009/72/EB ir Direktyvą 2009/73/EB, skelbiamą adresu <https://ec.europa.eu/energy/>, visų pirma 3 ir 4.5 skirsnius.



Direktyvos 2009/72/EB teisėkūros istorija, kuriose teigiama, kad Europos Parlamento pasiūlyti pakeitimai dėl vartotojų ginčų nagrinėjimo nacionalinėse reguliavimo institucijose buvo perkelti iš Direktyvos 2009/72/EB dabartinio 37 straipsnio į 3 straipsnį<sup>21</sup>, dar labiau sustiprina šio aspekto pagrindimą.

43. Gali būti naudinga paminėti, kad ši analizė, atrodo, atitinka 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES (nauja redakcija)<sup>22</sup>. Pagal šią direktyvą nuo 2021 m. sausio 1 d. panaikinama Direktyva 2009/72/EB<sup>23</sup>. Pažymėtina, kad Direktyvoje (ES) 2019/944 įtvirtinta 37 straipsnio 17 daliai identiška nuostata<sup>24</sup> ir išlaikomas NRI vaidmuo, susijęs su bendradarbiavimo funkcija vartotojų apsaugos srityje<sup>25</sup>. Visų pirma tos direktyvos 26 straipsnio 1 dalyje numatyta vartotojų teisė pasinaudoti neteisminiu ginčų sprendimu taikant „nepriklausomą mechanizmą, pvz., per ombudsmeną energetikos reikalams, vartotojų instituciją arba reguliavimo instituciją“<sup>26</sup>, kuria pagrindžiamas NRI pagalbinis vaidmuo.

44. Trečia, atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo patvirtinimą, neatrodo, kad nagrinėjamas *Energiavirasto* sprendimas patenka į ginčų sprendimo kategoriją pagal Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 11 arba 12 dalį. Kaip nurodyta įvairiose Direktyvos 2009/72/EB nuostatose, 37 straipsnio 11 ir 12 dalys yra susijusios su sprendimais, kuriuos NRI priėmė veikdama kaip ginčų sprendimo institucija<sup>27</sup>, siekdama išspręsti horizontalius ginčus tarp dviejų ar daugiau šalių tose dalyse numatytais atvejais. 37 straipsnio 11 dalyje numatyta konkreti procedūra, susijusi su „bet kurios šalies“ perdavimo arba platinimo sistemos operatoriui paduotais skundais dėl toje direktyvoje nustatytų tokio operatoriaus pareigų, kuriuos išnagrinėjusi NRI priima privalomą sprendimą, išskyrus atvejus, kai jie panaikinami padavus apeliacinį skundą. 37 straipsnio 12 dalyje aptariami „skundai dėl peržiūros“, susiję su NRI sprendimais dėl tarifų arba metodikos, kuriuos dėl tokių sprendimų padavė „bet kuri šalis, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“, ir nustatomi tokiems skundams taikomi tam tikri procedūriniai apribojimai, susiję su dokumentų pateikimo terminu ir stabdomojo poveikio nebuvimu<sup>28</sup>.

45. Jeigu taip klausimas būtų išspręstas galutinai, nebūtų jokių kliūčių neigiamai atsakyti į pirmąjį klausimą. Tačiau, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (žr. šios išvados 12 ir 19 punktus), nagrinėjamas *Energiavirasto* sprendimas yra susijęs su tuo, ar elektros energijos tinklo bendrovė laikosi Elektros energijos rinkos įstatymo 57 straipsnio 2 dalies, kuri yra pagrįsta Direktyvos 2009/72/EB 3 straipsnio 7 dalimi ir I priedo 1 dalies d punktu, pagal kurį reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų vartotojams galimybę pasirinkti iš įvairių mokėjimo būdų ir kad pagrindinėje byloje sprendimas taip pat yra susijęs su vartotojo ir tos tinklo bendrovės sudarytoje sutartyje numatyta išlyga.

21 Per pirmąjį pasiūlymo, kuris galiausiai virto Direktyva 2009/72/EB, svarstymą Parlamente buvo pasiūlyta įterpti pastraipą, kuri dabar įtvirtinta 37 straipsnyje: „[NRI] įsteigia nepriklausomą skundų nagrinėjimo tarnybą ar alternatyvią vartotojų teisių gynimo struktūrą, pvz., nepriklausomą energetikos ombudsmeną ar vartotojų instituciją. Ši tarnyba ar struktūra turi būti atsakinga už veiksmingą skundų nagrinėjimą ir atitikti pažangiausios patirties kriterijus. [NRI] nustato skundų nagrinėjimo standartus ir gaires gamintojams ir tinklo operatoriams.“ 2008 m. birželio 18 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucijoje dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (OL C 286 E, 2009, p. 106), pasiūlyta 22c straipsnio 13 dalis. Tas pasiūlymas nebuvo perkeltas į Tarybos bendrąją poziciją (OL C 70 E, 2009, p. 1), o per antrąjį svarstymą buvo įterptos panašios nuostatos, kurios dabar yra įtvirtintos 3 straipsnyje. Žr. Europos Parlamento rekomendaciją antrajam svarstymui, 2009 m. balandžio 2 d., A6-0216/2009.

22 OL L 158, 2019, p. 125.

23 Žr. Direktyvos (ES) 2019/944 72 straipsnio 1 dalį.

24 Žr. Direktyvos (ES) 2019/944 60 straipsnio 8 dalį.

25 Žr. Direktyvą (ES) 2019/944, visų pirma 86 konstatuojamąją dalį, 58 straipsnio g punktą ir 59 straipsnio r punktą.

26 Išskirta mano. Taip pat žr. Direktyvos (ES) 2019/944 36 konstatuojamąją dalį.

27 Žr. Direktyvą 2009/72/EB, visų pirma 34 straipsnio 4 dalį, 37 straipsnio 3 dalies b punktą, 37 straipsnio 4 dalies e punktą, 37 straipsnio 5 dalies c punktą. Pagal šios direktyvos 37 straipsnio 15 dalį 37 straipsnio 11 ir 12 dalyse nurodyti skundai „nedaro įtakos teisei paduoti apeliacinį skundą pagal Bendrijos arba nacionalinę teisę“.

28 Šiuo klausimu žr. Cabau, E., ir Ennser, B., „Chapter 6. National Regulatory Authorities“, Jones, C., (ed.) *ES Energy Law*, 1 tomas, *The Internal Energy Market*, 4th ed., *Claeys & Casteels*, 2016, 6.107–6.115 pastraipos.

46. Todėl šioje byloje susidarė sudėtinga situacija, kurioje, kiek suprantu, pagal valstybės narės teisės aktus *Energiavirasto* nėra įpareigota priimti sprendimo dėl prašymo atlikti tyrimą, tačiau dėl to, kad ji veikė remdamasi A prašymu ir priėmė sprendimą dėl priemonių, kad apsaugotų tokius vartotojus kaip A pagal Direktyvą 2009/72/EB, atrodo, atsiranda būtinas dalykinis ryšys tarp nagrinėjamo *Energiavirasto* sprendimo ir Direktyvos 2009/72/EB. Iš tiesų, *Energiavirasto* sprendimas yra susijęs su vidaus nuostatomis, kuriomis Suomijos teisėje įgyvendinamos tam tikros Direktyvoje 2009/72/EB numatytos vartotojų apsaugos priemonės. Remiantis šiuo pagrindu, galima manyti, kad *Energiavirasto* sprendimas patenka į Direktyvos 2009/72/EB materialinę taikymo sritį, vadinasi, taikomos Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalyje ir apskritai ES teisėje numatytos su teisių gynimo priemonėmis susijusios garantijos.

### **C. Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalies aiškinimas**

47. Taigi šios bylos naujumas yra susijęs su tuo, kaip šiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į tokius vartotojus kaip A, reikia aiškinti Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalį ir pagal ES teisę garantuojamos veiksmingos teisminės apsaugos principą. Ar valstybės narės teisėje numatyta pakankamai būdų, padedančių apsaugoti vartotojų teisę į veiksmingą teisminę apsaugą, o gal pagal ES teisę reikalaujama, kad valstybė narė sukurtų naują teisių gynimo priemonę, atsižvelgdama į administracinę procedūrą, susijusią su NRI teikiamais prašymais atlikti tyrimą?

48. Pagal suformuotą jurisprudenciją veiksmingos teisminės apsaugos principas yra bendrasis ES teisės principas, kylantis iš valstybių narių bendrų konstitucinių tradicijų, įtvirtintas Europos žmogaus teisių konvencijos 6 ir 13 straipsniuose ir dar kartą patvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, taip pat ES sutarties 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje; pagal šį principą valstybės narės privalo užtikrinti teisminę fizinių asmenų teisių apsaugą pagal ES teisę<sup>29</sup>. Vadinasi, nors iš esmės fizinio asmens teisė ir teisinis suinteresuotumas kreiptis į teismą nustatomas pagal nacionalinę teisę, tačiau pagal ES teisę vis tiek reikalaujama, kad nacionalinės teisės aktais nebūtų pažeidžiama teisė į veiksmingą teisminę apsaugą<sup>30</sup>. Labai svarbu, kad, kaip Teisingumo Teismas pirmiausia nusprendė byloje *Unibet*<sup>31</sup>, valstybės narės yra įpareigosios pagal nacionalinę teisę sukurti naujas teisių gynimo priemones, kad užtikrintų veiksmingą ES teisėje numatytą fizinių asmenų teisių apsaugą, tik tais atvejais, jei tokių priemonių apskritai nėra.

49. Šioje byloje iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai matyti (žr. šios išvados 19 punktą), kad Suomijos teisėje numatytos teisių gynimo priemonės, kuriomis naudodamasis vartotojas gali elektros energijos tinklo bendrovei paduoti atskirą skundą, kad būtų nustatytos tos bendrovės pareigos pagal Direktyvą 2009/72/EB. Šios teisių gynimo priemonės apima vartotojo galimybę paduoti skundą Vartotojų ginčų komisijai ir Vartotojų ombudsmenui, taip pat galimybę pareikšti ieškinį bendrosios kompetencijos teismuose.

50. Šiuo klausimu reikėtų paminėti, kad nė viena iš šioje byloje pastabas pateikusių šalių nepaneigė Suomijos vyriausybės pareiškimų teismo posėdyje, kad vartotojas gali pareikšti ieškinį bendrosios kompetencijos teismuose siekdamas nustatyti, ar tinklo bendrovė laikosi Direktyvos 2009/72/EB, ir taip užtikrinti vartotojo teisę į veiksmingą teisminę apsaugą pagal ES teisę, ir kad NRI sprendimai nėra privalomi bendrosios kompetencijos teismams arba Vartotojų ginčų komisijai. Be to, A argumentais,

29 Žr., pvz., 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Unibet* (C-432/05, EU:C:2007:163, 37 ir 38 punktai ir juose minima jurisprudencija) ir 2019 m. birželio 24 d. Sprendimą *Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo teismo nepriklausomumas)* (C-619/18, EU:C:2019:531, 48 ir 49 punktai ir juose minima jurisprudencija).

30 Žr., pvz., 2009 m. liepos 16 d. Sprendimą *Mono Car Styling* (C-12/08, EU:C:2009:466, 49 punktas ir jame minima jurisprudencija) ir 2015 m. kovo 19 d. Sprendimą *E.ON Földgáz Trade* (C-510/13, EU:C:2015:189, 50 punktas).

31 2007 m. kovo 13 d. Sprendimas *Unibet* (C-432/05, EU:C:2007:163, visų pirma 40 ir 41 punktai). Taip pat žr., pvz., 2013 m. spalio 3 d. Sprendimą *Inuit Tapirūt Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (C-583/11 P, EU:C:2013:625, 103 ir 104 punktai) ir 2018 m. spalio 24 d. Sprendimą *XC ir kt.* (C-234/17, EU:C:2018:853, 51 punktas).

susijusiais su galimais skundo pateikimo Vartotojų ginčų komisijai ir bendrosios kompetencijos teismams trūkumais (žr. šios išvados 23 punktą), neįrodoma, kad šiomis teisių gynimo priemonėmis vartotojai negali pasinaudoti arba kad kitaip panaikinama vartotojų teisė į veiksmingą teisminę apsaugą.

51. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, manau, kad veiksmingos teisminės apsaugos pagal ES teisę principas iš esmės nereiškia, kad valstybė narė turi sukurti naują teisių gynimo priemonę, kuri būtų naudojama nacionalinėje reguliavimo institucijoje vykdomoje prašymų atlikti tyrimą procedūroje, tais atvejais, kai jau yra nustatytos kitos veiksmingos teisių gynimo priemonės, kurios sudaro sąlygas vartotojui nustatyti, ar tinklo bendrovė laikosi savo pareigų pagal Direktyvą 2009/72/EB, ir būtent šį klausimą turi išspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

52. Todėl darau išvadą, kad, atsižvelgiant į Suomijos teisėje nustatytus A prieinamus teisių gynimo būdus, kaip to reikalaujama pagal pirmiau aptartas Direktyvos 2009/72/EB nuostatas, A pagal Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalį negali būti laikomas „šalimi, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“, net jeigu su teisių gynimu susijusias nuostatas, pavyzdžiui, Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalį, Teisingumo Teismas paprastai aiškina plačiai<sup>32</sup>. Aiškinant tą nuostatą negali būti ardoma pirmiau aptarta ir Direktyvoje 2009/72/EB nustatyta vartotojų ginčų nagrinėjimo teisinė sistema, net jeigu NRI nusprendžia nagrinėti skundą, kuris galėtų būti vertinamas kaip susijęs su tos direktyvos įgyvendinimu. Jeigu šie teisių gynimo būdai yra pakankami, kad būtų užtikrinta veiksminga vartotojų teisių teisminė apsauga, – o tai yra klausimas, kurį turi išspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, – nei Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalies tekstu, nei jos kontekstu ar tikslu negalima remtis siekiant pateisinti tos nuostatos aiškinimą A, Nyderlandų vyriausybės ir Komisijos naudai.

53. Taip pat suprantu, kad Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 16 ir 17 dalys buvo nustatytos kartu su naujomis taisyklėmis, kuriomis sustiprinamas nacionalinių reguliavimo institucijų nepriklausomumas, jų tikslai, pareigos ir įgaliojimai<sup>33</sup>. Kaip nurodyta Komisijos aiškinamajame rašte dėl nacionalinių reguliavimo institucijų<sup>34</sup>, 37 straipsnio 16 ir 17 dalys yra susijusios su NRI teisine atskaitomybe, t. y. turi būti įmanoma pareikšti ieškinius dėl NRI sprendimų, o tai yra susiję su NRI nepriklausomumu ir pareigomis<sup>35</sup>. Tame rašte taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad vyriausybė gali ginčyti NRI sprendimą<sup>36</sup>. Nors būtų galima daryti išvadą, kad Direktyvos 2009/72/EB 37 straipsnio 17 dalyje įtvirtinta „šalies, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“, koncepcija iš esmės taikoma bet kurios rūšies šaliai, kuriai NRI sprendimas daro įtaką, joje neatsižvelgiama į neįprastą situaciją, kurioje NRI prašoma priimti sprendimą, kuris yra nesuderinamas su Direktyvos 2009/72/EB ir valstybių narių teisėje nustatyta teisių gynimo sistema.

32 Iš tiesų, tai atspindi Teisingumo Teismo sprendimuose, kurie aptarti šios išvados A dalyje. Taip pat žr., pvz., 2016 m. spalio 13 d. Sprendimą *Polkomtel* (C-231/15, EU:C:2016:769, 20 ir 21 punktai).

33 Žr. Direktyvą 2009/72/EB, visų pirma 33 konstatuojamąją dalį. Šios direktyvos 37 straipsnio 16 dalyje nustatyta: „Reguliavimo institucijų priimti sprendimai turi būti visiškai motyvuoti ir pagrįsti, kad būtų galima atlikti teisminę peržiūrą. Sprendimai turi būti viešai prieinami, tačiau turi būti užtikrinamas komerciniu požiūriu neskelbtinos informacijos konfidencialumas.“

34 Žr. 2010 m. sausio 22 d. Komisijos aiškinamąją pastabą dėl reguliavimo institucijų pagal Direktyvą 2009/72/EB ir Direktyvą 2009/73/EB, skelbiamą adresu <https://ec.europa.eu/energy> (toliau – Komisijos aiškinamasis raštas dėl NRI), 5 skirsnis.

35 Dėl šio aspekto žr. generalinio advokato A. Geelhoed išvadą, pateiktą byloje *Connect Austria* (C-462/99, EU:C:2001:683, 43–49 punktai). Dėl išsamesnės diskusijos žr., pvz., De Somer, S., *The powers of national regulatory authorities as agents of ES law*, *ERA Forum*, 18 t., 2018, p. 581–595, ypač p. 589–593.

36 Žr. Komisijos aiškinamąjį raštą dėl NRI (žr. jo 34 pastabą, p. 20).

## VI. Išvada

54. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *Korkein hallinto-oikeus* (Vyriausiasis administracinis teismas, Suomija) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/54/EB, 37 straipsnio 17 dalis turi būti aiškinama taip, kad elektros energijos tinklo bendrovės vartotojas, atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes, pagal tą nuostatą negali būti laikomas „šalimi, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą“.